

Лисенко А.М.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри аудиту та оподаткування
Центральноукраїнського національного технічного університету

Lysenko Alla

Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Audit and Taxation
Central Ukrainian National Technical University

ДЕТЕРМІНОВАНИЙ ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ У ДОСЛІДЖЕННІ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

DETERMINED FACTOR ANALYSIS IN THE STUDY OF FINANCIAL AND ECONOMIC ACTIVITY OF A SMALL ENTERPRISE: METHODOLOGICAL ASPECT

У статті розроблено детерміновані факторні моделі, що відображають вплив основних чинників використання трудових та матеріально-технічних ресурсів, а також активів та власного капіталу малого підприємства на формування важливих результативних показників його фінансово-господарської діяльності. Запропоновано методiku застосування способу ланцюгових підстановок при дослідженні таких моделей. Основою для розробки детермінованих моделей та розрахунку факторних впливів, оцінки процесу формування й динаміки змін результативних показників стала інформація, відображена у формах статистичної та фінансової звітності малих підприємств. Впровадження результатів даного дослідження сприятиме удосконаленню організації аналітичних робіт, поглибленому вивченню причинно-наслідкових взаємозв'язків, а отже й підвищенню ефективності управління, покращенню результатів фінансово-господарської діяльності малих підприємств.

Ключові слова: детермінований факторний аналіз, модель, чинник, результативний показник, методика, мале підприємство.

В статье разработаны детерминированные факторные модели, которые отражают влияние основных факторов использования трудовых и материально-технических ресурсов, а также активов и собственного капитала малого предприятия на формирование важных результирующих показателей его финансово-хозяйственной деятельности. Предложена методика применения способа цепных подстановок при исследовании таких моделей. Основанием для разработки детерминированных моделей и расчета влияния факторов, оценки процесса формирования и динамики изменений результативных показателей стала информация, отраженная в формах статистической и финансовой отчетности малых предприятий. Внедрение результатов данного исследования будет способствовать совершенствованию организации аналитических работ, углубленному изучению причинно-следственных взаимосвязей, а следовательно и повышению эффективности управления, улучшению результатов финансово-хозяйственной деятельности малых предприятий.

Ключевые слова: детерминированный факторный анализ, модель, фактор, результативный показатель, методика, малое предприятие.

The study of financial and economic activities of small enterprises using the method of determined factor analysis becomes especially relevant in terms of the negative impact of "scale effect" on the results of their management, lack of proper organization of analytical work, limited use of such entities methods of analysis of causal relationships, primarily determined, between important performance indicators and the factors that shape them. The methodical component of the determined factor analysis should be clear to the manager, and its development should take into account the needs of small businesses in analytical information. Based on this, the article substantiates the feasibility of using the method of determined factor analysis in small enterprises as an important means of improving the overall efficiency of their management, developed models of determined factor dependences for such entities, systematized methodical approaches to study the impact of key factors on the formation and dynamics of change.

Performance indicators, in particular, proposed for use in the practical plane of the method of application of the method of chain substitutions in the study of factor effects. The determined factor models developed by the author reflect the influence of the main factors of use of labor and material and technical resources, as well as assets and equity of a small enterprise on the formation of important results of its financial and economic activities. The basis for the development of determined models and calculation of factor influences, assessment of the process of formation and dynamics of changes in performance indicators is the information reflected by small enterprises in the forms of statistical and financial reporting. Emphasis is placed on the expediency of using determined factor analysis, systematization of methodical approaches in its implementation at a small enterprise. The implementation of the results of this study will help improve the organization of analytical work, in-depth study of causal relationships, and thus increase the efficiency of management, improve the financial and economic performance of small enterprises.

Keywords: *determined factor analysis, model, factor, performance indicator, methodology, small enterprise.*

Постановка проблеми. Мале підприємство, як відкрита система, отримує ресурси із зовнішнього середовища, повертаючи у нього створений продукт. У процесі дослідження функціонування відкритих систем використовують способи детермінованого та стохастичного факторного аналізу. Зокрема, детермінований факторний аналіз у дослідженні фінансово-господарської діяльності малого підприємства слід застосовувати з метою вивчення явно виражених функціональних взаємозв'язків між результативними та факторними показниками. Такий аналіз дає можливість оцінити функціональні факторні впливи на зміну значення результативного показника за обраний період, сприяє виявленню невикористаних резервів підвищення ефективності господарювання.

Необхідність проведення детермінованого факторного аналізу на малих підприємствах пояснюється, перш за все, високою ризикованістю та значно нижчою ефективністю їх діяльності у порівнянні з більшими за розмірами суб'єктами господарювання. Так, з 2010 по 2017 рр. збитковість діяльності малих підприємств в Україні становила -2,0 – -26,5 %. У 2018 р. ситуація децю покращилася, адже рентабельність діяльності таких суб'єктів господарювання склала 2,7%. Водночас, рівень рентабельності діяльності великих підприємств становив 5,2 %, а середніх за розмірами підприємств – 4,6 % [1]. Негативний вплив «ефекту масштабу» на формування важливих показників господарської діяльності за відсутності належним чином налагодженої організації обліково-аналітичних робіт й системи контролю на малих підприємствах свідчать про необхідність поглибленого дослідження причинно-наслідкових взаємозв'язків, передусім детермінованих, між важливими результативними показниками та факторами, що їх формують. Особливої уваги при цьому потребує методична складова проведення детермінованого факторного аналізу, яка повинна бути зрозумілою для керівника та розробка якої повинна враховувати потреби малого підприємства в аналітичній інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості застосування факторного аналізу у дослідженні діяльності суб'єктів господарювання постійно вивчаються науковцями. Зокрема, загальні теоретико-методичні основи детермінованого факторного аналізу детально висвітлені у базових підручниках з теорії економічного аналізу, економічного аналізу в галузях економіки, фінансового аналізу, авторами яких є Баканов М. І. та Шеремет А. Д. [2], Болюх М. А., Бурчевський В. З. та Горбаток М. І. [3], колектив науковців під керівництвом Бутинця Ф. Ф. [4], Ізмайлова К. В. [5], Мних Є. В. [6], Савицька Г. В.

[7], інші науковці. Ґрунтовними є й доробки науковців у напрямку дослідження методичних основ факторного аналізу у процесі оцінки важливих аспектів діяльності суб'єктів господарювання. Зокрема, Гоголь Т. А. пропонує використовувати методіку визначення факторних впливів на формування прибутку (збитку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) малого підприємства [8, с. 393]. Мадригою Г. М. згруповано фактори прямого та непрямого впливу, на основі чого систематизовано вихідні показники для рейтингової оцінки діяльності малих підприємств [9, с. 17-19]. Нестерова С. В. та Делеган Є. Ю. для комплексної оцінки фінансового стану підприємства пропонують використовувати модель, яка поєднує показники, що характеризують надійність фінансування, ступінь ліквідності активів, ділову активність та результативність роботи [10, с. 243-244]. Чернюк Л. Г. та Пепа Т. В. систематизували комплекс факторів впливу на формування регіонального підприємництва [11, с. 18].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Провівши аналіз наукових праць у сфері розробки факторних систем, теоретичного та прикладного використання способів детермінованого факторного аналізу, його методіки загалом, можна стверджувати, що існує ґрунтовна методологічна база, яка забезпечує застосування детермінованого факторного аналізу у дослідженні діяльності суб'єктів господарювання. Проте його використання на малих підприємствах, зважаючи на відсутність належної організації аналітичних робіт та несприйняття багатьма керівниками таких підприємств методик наукового аналітичного дослідження, є обмеженим, що негативно позначається на результативності фінансово-господарської діяльності. Крім того, недостатньо уваги у наукових працях приділяється методіці дослідження особливостей формування детермінованих факторних взаємозв'язків між економічними показниками діяльності малих підприємств на основі використання відповідних форм статистичної та фінансової звітності таких суб'єктів господарювання.

Постановка завдання. Для підвищення ефективності діяльності малих підприємств необхідно застосовувати зрозумілу для керівництва методіку детермінованого факторного аналізу. Виходячи з цього, метою даної статті є розробка моделей детермінованих факторних залежностей, оснований на використанні у якості джерел інформації базових форм статистичної та фінансової звітності таких суб'єктів господарювання, систематизація методичних підходів при дослідженні впливу основних факторів на формування й динаміку змін результативних показ-

ників малого підприємства. Для досягнення мети дослідження сформульовано наступні завдання:

– обґрунтувати доцільність використання методики детермінованого факторного аналізу на малих підприємствах як важливого засобу підвищення загальної результативності їх господарювання;

– розробити й систематизувати основні детерміновані факторні моделі, які можуть бути використані при дослідженні впливу факторів на формування та оцінку динаміки змін результативних показників на малому підприємстві;

– запропонувати методику застосування способу ланцюгових підстановок як одного з найбільш використовуваних способів дослідження впливу основних факторів на формування й динаміку змін результативних показників малого підприємства.

Вклад основного матеріалу дослідження.

У процесі фінансово-господарської діяльності будь-яке підприємство використовує наявні у його розпорядженні матеріально-технічні, трудові, фінансові ресурси, поєднуючи які створює певні види продукції (робіт, послуг). Від рівня забезпеченості конкретного суб'єкта господарювання необхідними для здійснення ним різних видів діяльності ресурсами та ефективності їх використання, всебічного дослідження причинно-наслідкових взаємозв'язків між економічними показниками з використанням способів факторного аналізу, залежить успішність його функціонування, що позначається на формуванні обсягів виробництва та продажу, доходів, витрат, рівня рентабельності діяльності.

Водночас слід зазначити, що на малих підприємствах при вивченні причинно-наслідкових взаємозв'язків між економічними показниками у переважній більшості випадків не застосовують способи факторного аналізу. Як на рівні конкретно взятого малого підприємства, так і у масштабі національної економіки, у поєднанні з іншими чинниками впливу, це негативно позначається на формуванні обсягів виробництва та реалізації продукції (товарів, послуг), загальній результативності діяльності малих форм господарювання (табл. 1).

Зважаючи на складність стохастичних моделей та їх негативного сприйняття керівниками багатьох малих підприємств, доцільним є застосування у практичній площині детермінованих факторних моделей, які відображають функціонально виражені взаємозв'язки між результативними та факторними показниками.

Для розробки та застосування при проведенні аналізу фінансово-господарської діяльності малого підприємства детермінованих факторних моделей слід використовувати інформацію, узагальнену в формах статистичної та фінансової звітності.

Так, інформація про обсяги виробництва та продажу продукції (робіт, послуг) узагальнюється у статистичній звітності. Зокрема, малі підприємства, що спеціалізуються на виробництві промислової продукції, складають звіт про виробництво та реалізацію промислової продукції (форма № 1П-НПП), у якій відображають інформацію про кількість виробленої

Таблиця 1

Структурний розподіл кількості підприємств та обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) великими, середніми, малими та мікропідприємствами й рентабельність (збитковість) діяльності суб'єктів господарювання

№ з/п	Показник	2010 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
1.	Розподіл кількості підприємств на великі, середні, малі та мікропідприємства:					
	Кількість підприємств – усього, од.	378810	343440	306369	338256	355871
	структурний розподіл, %:					
	– великі підприємства	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
	– середні підприємства	5,5	4,4	4,9	4,4	4,4
	– малі підприємства	94,3	95,5	95,0	95,5	95,5
	з них мікропідприємства	79,3	82,8	80,8	82,2	82,3
2.	Розподіл обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) великих, середніх, малих та мікропідприємств:					
	Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) – усього, млн. грн.	3366228,2	5159067,1	6237535,2	7707935,2	9054836,9
	структурний розподіл, %:					
	– великі підприємства	41,6	39,8	38,3	38,0	38,8
	– середні підприємства	41,5	42,0	42,8	42,8	42,1
	– малі підприємства	16,9	18,2	18,9	19,2	19,1
	з них мікропідприємства	5,4	6,0	5,8	6,5	6,5
3.	Рівень рентабельності (збитковості) всієї діяльності підприємств, %:					
	усього	0,5	-7,3	0,6	3,0	4,5
	у тому числі:					
	– великі підприємства	0,2	-7,0	2,4	5,2	5,2
	– середні підприємства	2,3	-5,0	0,7	3,1	4,6
	– малі підприємства	-5,7	-13,6	-3,6	-2,0	2,7
	з них мікропідприємства	-13,9	-20,4	-11,7	-8,0	-1,8

Джерело: узагальнено автором на підставі [1; 12, с. 420, 429]

продукції, обсяг реалізованої продукції, виробленої з власної сировини, у натуральному та вартісному вимірі. З урахуванням цього будуємо детерміновану факторну модель, що відображає залежність між вартістю реалізованої продукції, її кількістю та середньою ціною реалізації одиниці продукції:

$$B = P \times C, \quad (1)$$

де B – вартість реалізованої продукції;

P – кількість реалізованої продукції;

C – середня ціна реалізації одиниці продукції.

Для розрахунку факторних впливів можуть бути використані різні способи: ланцюгових підстановок, абсолютних або відносних різниць, індексний, інтегральний, пропорційного ділення (дольової участі). Як правило, при здійсненні таких розрахунків найбільш часто застосовують спосіб ланцюгових підстановок. Зокрема, методика застосування даного способу при дослідженні впливу основних факторів на формування та динаміку змін вартості реалізованої продукції наведена в табл. 2.

Подібним чином на малому підприємстві будують інші детерміновані факторні моделі, основні з яких відображені в табл. 3.

Так, для проведення детермінованого факторного аналізу витрат робочого часу на малому підприємстві використовують інформацію про середню чисельність працівників та кількість годин, відпрацьованих у середньому одним працівником, відображену у розділі 6 «Кількість працівників та відпрацьований час» форми № 1-підприємництво «Структурне обстеження підприємства».

Витрачання робочого часу та продуктивність праці, її складність та інтенсивність здійснюють вплив на рівень заробітної плати конкретного працівника. Чисельність працівників малого підприємства та середній рівень заробітної плати працівника формують загальну суму витрат на оплату праці, інформація про яку наводиться на сторінці 4 форми № 1-підприємництво «Структурне обстеження підприємства».

При дослідженні впливу середньої чисельності працівників та чистого доходу від реалізації продукції

(товарів, робіт, послуг) з розрахунку на одного працівника на формування й динаміку змін чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) використовують інформацію про чисельність працівників з форми № 1-підприємництво «Структурне обстеження підприємства» (розділ 6, рядок 600), а також про обсяг чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – з форми № 2-м (або № 2-мс) «Звіт про фінансові результати» (рядок 2000).

Вплив факторів використання праці на формування та динаміку змін чистого прибутку (збитку) можна визначити з використанням інформації форм № 1-підприємництво (розділ 6, рядок 600) та №№ 2-м (або 2-мс) (рядок 2350).

Важливу роль у діяльності малого підприємства відіграє забезпеченість матеріально-технічними ресурсами та ефективність їх використання. Так, для дослідження впливу факторів використання основних засобів на формування й динаміку змін вартості реалізованої продукції використовують інформацію форм №№ 1-м (або 1-мс) «Баланс» (середнє значення за рядком 1010 «Основні засоби») та № 1П-НПП «Звіт про виробництво та реалізацію промислової продукції» (сторінка 2, графа 5). У процесі аналізу впливу використання основних засобів на формування й динаміку змін чистого прибутку (збитку) використовують інформацію з фінансової звітності малого підприємства (№№ 1-м (або 1-мс) «Баланс» (середнє значення за рядком 1010 «Основні засоби»), №№ 2-м (або 2-мс) «Звіт про фінансові результати» (рядок 2350 «Чистий прибуток (збиток)»).

При дослідженні впливу факторів використання оборотних активів на формування й динаміку змін вартості реалізованої продукції використовують інформацію форм №№ 1-м (або 1-мс) «Баланс» (рядок 1195 «Усього за розділом II «Оборотні активи») та № 1П-НПП «Звіт про виробництво та реалізацію промислової продукції» (сторінка 2, графа 5). Для оцінки впливу використання оборотних активів на формування й динаміку змін чистого прибутку (збитку) використовують інформацію з фінансової звітності

Таблиця 2

Методика застосування способу ланцюгових підстановок при дослідженні впливу кількості реалізованої продукції та середньої ціни продажу на формування й динаміку змін вартості реалізованої продукції, тис. грн.

Назва виду продукції за Номенклатурою продукції промисловості (НПП)	Кількість реалізованої продукції, виробленої з власної сировини, тис. од.:		Середня ціна реалізації одиниці продукції		Вартість реалізованої продукції, виробленої з власної сировини, тис. грн.:			Абсолютна зміна вартості реалізованої продукції у звітному році порівняно з базовим роком (+,-), тис. грн.:		
	базовий рік (Р0)	звітний рік (Р1)	базовий рік (Ц0)	звітний рік (Ц1)	базовий рік (Р0хЦ0)	звітний рік (Р1хЦ1)	Умовний показник (Р1хЦ0)	всього (ΔB _{заг})	у т.ч. за рахунок:	
									Р	Ц
А	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Гр. А стор. 2 форми № 1П-НПП	Гр. 4 стор. 2 форми № 1П-НПП		Гр.5 / гр.1	Гр.6 / гр.2	Гр. 5 стор. 2 форми № 1П-НПП		Визначає аналітик	Гр.6-гр.5	Гр.7-гр.5	Гр.6-гр.7

Джерело: складено автором

**Основні детерміновані факторні моделі, які можуть бути використані
для дослідження впливу факторів на формування та оцінку динаміки змін
результативних показників на малому підприємстві***

№ з/п	Детермінована факторна модель	Пояснення складових	Призначення моделі
1.	$ВРЧ = Ч \times Г$	ВРЧ - витрати робочого часу; Ч - середня кількість працівників; Г - кількість годин, відпрацьованих у середньому одним працівником	Дослідження впливу середньої чисельності працівників та кількості годин, відпрацьованих у середньому одним працівником на динаміку витрат робочого часу
2.	$ВOP = Ч \times OPn$	ВOP - витрати на оплату праці; Ч - середня кількість працівників; OPn - середні витрати на оплату праці з розрахунку на одного працівника	Дослідження впливу середньої чисельності працівників та середніх витрат на оплату праці з розрахунку на одного працівника на динаміку витрат на оплату праці
3.	$ЧД = Ч \times ЧДп$	ЧД - чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); Ч - середня кількість працівників; ЧДп - чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) на одного працівника	Дослідження впливу середньої чисельності працівників та чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) з розрахунку на одного працівника на формування й динаміку змін чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)
4.	$ЧП = Ч \times ЧПп$	ЧП - чистий прибуток (збиток) підприємства; Ч - середня кількість працівників; ЧПп - чистий прибуток (збиток) на одного працівника	Дослідження впливу середньої чисельності працівників та чистого прибутку (збитку) з розрахунку на одного працівника на формування й динаміку змін чистого прибутку (збитку)
5.	$В = OЗ \times Воз$	В - вартість реалізованої продукції; OЗ - середня вартість основних засобів; Воз - вартість реалізованої продукції з розрахунку на 1 грн. середньої вартості основних засобів	Дослідження впливу середньої вартості основних засобів та вартості реалізованої продукції з розрахунку на 1 грн. середньої вартості основних засобів на формування й динаміку змін вартості реалізованої продукції
6.	$ЧП = OЗ \times ЧПоз$	ЧП - чистий прибуток (збиток) підприємства; OЗ - середня вартість основних засобів; ЧПоз - чистий прибуток (збиток) з розрахунку на 1 грн. середньої вартості основних засобів	Дослідження впливу середньої вартості основних засобів та чистого прибутку з розрахунку на 1 грн. середньої вартості основних засобів на формування й динаміку змін чистого прибутку (збитку)
7.	$В = OA \times Воа$	В - вартість реалізованої продукції; OA - середня вартість оборотних активів; Воа - вартість реалізованої продукції з розрахунку на 1 грн. середньої вартості оборотних активів	Дослідження впливу середньої вартості оборотних активів та вартості реалізованої продукції з розрахунку на 1 грн. середньої вартості оборотних активів на формування й динаміку змін вартості реалізованої продукції
8.	$ЧП = OA \times ЧПoa$	ЧП - чистий прибуток (збиток) підприємства; OA - середня вартість оборотних активів; ЧПoa - чистий прибуток (збиток) з розрахунку на 1 грн. середньої вартості оборотних активів	Дослідження впливу середньої вартості оборотних активів та чистого прибутку з розрахунку на 1 грн. середньої вартості оборотних активів на формування й динаміку змін чистого прибутку (збитку)
9.	$ЧП = A \times Кра$	ЧП - чистий прибуток (збиток) підприємства; A - середня вартість активів; Кра - коефіцієнт рентабельності активів	Дослідження впливу середньої вартості активів та коефіцієнта рентабельності активів на формування й динаміку змін чистого прибутку (збитку)
10.	$ЧП = BK \times Крвк$	ЧП - чистий прибуток (збиток) підприємства; BK - середня вартість власного капіталу; Крвк - коефіцієнт рентабельності власного капіталу	Дослідження впливу середньої вартості власного капіталу та коефіцієнта рентабельності власного капіталу на формування й динаміку змін чистого прибутку (збитку)

*Джерело: складено автором

малого підприємства (№№ 1-м (або 1-мс) «Баланс», №№ 2-м (або 2-мс) «Звіт про фінансові результати»).

Інформація про сукупну вартість активів та величину власного капіталу малого підприємства відо-

бражається у формах №№ 1-м (або 1-мс) «Баланс» (рядки 1300, 1495). Для забезпечення зіставності економічних показників у процесі проведення детермінованого аналізу чистого прибутку за рахунок

Таблиця 4

Методика застосування способу ланцюгових підстановок при дослідженні впливу основних факторів на формування й динаміку змін результативних показників малого підприємства, представлених у таблиці 3

Показники	Кількісний фактор (К)		Якісний фактор (Я)		Результативний показник (Р)			Абсолютна зміна результативного показника у звітному періоді порівняно з базовим (+,-):		
	базовий рік (К0)	звітний рік (К1)	базовий рік (Я0)	звітний рік (Я1)	базовий рік (К0 x Я0)	звітний рік (К1 x Я1)	Умовний показник (К1 x Я0)	всього ($\Delta P_{\text{заг}}$)	у т.ч. за рахунок:	
									К	Я
A	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Вплив факторів на формування та динаміку змін ВРЧ	Гр. 1 рядок 600 стор. 9 форми № 1 – підприємництво (Ч0, Ч1)		Гр.5 / гр.1 (Г0)	Гр.6 / гр.2 (Г1)	Гр.1 рядок 601 стор. 9 форми № 1 – підприємництво (ВРЧ0, ВРЧ1)		Визначає аналітик	Гр.6-гр.5	Гр.7-гр.5	Гр.6-гр.7
2. Вплив факторів на формування та динаміку змін ВОП	Гр. 1 рядок 600 стор. 9 форми № 1 – підприємництво (Ч0, Ч1)		Гр.5 / гр.1 (ОП0)	Гр.6 / гр.2 (ОП1)	Гр. 10 стор. 4 форми № 1 – підприємництво (ВОП0, ВОП1)		Визначає аналітик	Гр.6-гр.5	Гр.7-гр.5	Гр.6-гр.7
3. Вплив факторів використання праці на формування та динаміку змін ЧД	Гр. 1 рядок 600 стор. 9 форми № 1 – підприємництво (Ч0, Ч1)		Гр.5 / гр.1 (ЧД0)	Гр.6 / гр.2 (ЧД1)	Гр. 4 (ЧД0), 3 (ЧД1) рядок 2000 форми № 2-м (або № 2-мс)		Визначає аналітик	Гр.6-гр.5	Гр.7-гр.5	Гр.6-гр.7
4. Вплив факторів використання праці на формування та динаміку змін ЧП	Гр. 1 рядок 600 стор. 9 форми № 1 – підприємництво (Ч0, Ч1)		Гр.5 / гр.1 (ЧП0)	Гр.6 / гр.2 (ЧП1)	Гр. 4 (ЧП0), 3 (ЧП1) рядок 2350 форми № 2-м (або № 2-мс)		Визначає аналітик	Гр.6-гр.5	Гр.7-гр.5	Гр.6-гр.7
5. Вплив факторів використання основних засобів на формування й динаміку змін В	Рядок 1010 форми № 1-м (або № 1-мс) (середнє за період) (О30, О31)		Гр.5 / гр.1 (Воз0)	Гр.6 / гр.2 (Воз1)	Гр. 5 стор. 2 форми № 1П-НПП (В1, В0)		Визначає аналітик	Гр.6-гр.5	Гр.7-гр.5	Гр.6-гр.7
6. Вплив факторів використання основних засобів на формування й динаміку змін ЧП	Рядок 1010 форми № 1-м (або № 1-мс) (середнє за період) (О30, О31)		Гр.5 / гр.1 (ЧПоз0)	Гр.6 / гр.2 (ЧПоз1)	Гр. 4 (ЧП0), 3 (ЧП1) рядок 2350 форми № 2-м (або № 2-мс)		Визначає аналітик	Гр.6-гр.5	Гр.7-гр.5	Гр.6-гр.7
7. Вплив факторів використання оборотних активів на формування й динаміку змін В	Рядок 1195 форми № 1-м (або № 1-мс) (середнє за період) (ОА0, ОА1)		Гр.5 / гр.1 (Воа0)	Гр.6 / гр.2 (Воа1)	Гр. 5 стор. 2 форми № 1П-НПП (В1, В0)		Визначає аналітик	Гр.6-гр.5	Гр.7-гр.5	Гр.6-гр.7
8. Вплив факторів використання оборотних активів на формування й динаміку змін ЧП	Рядок 1195 форми № 1-м (або № 1-мс) (середнє за період) (ОА0, ОА1)		Гр.5 / гр.1 (ЧПоа0)	Гр.6 / гр.2 (ЧПоа1)	Гр. 4 (ЧП0), 3 (ЧП1) рядок 2350 форми № 2-м (або № 2-мс)		Визначає аналітик	Гр.6-гр.5	Гр.7-гр.5	Гр.6-гр.7
9. Вплив факторів використання активів на формування й динаміку змін ЧП	Рядок 1300 форми № 1-м (або № 1-мс) (середнє за період) (А0, А1)		Гр.5 / гр.1 (Кра0)	Гр.6 / гр.2 (Кра1)	Гр. 4 (ЧП0), 3 (ЧП1) рядок 2350 форми № 2-м (або № 2-мс)		Визначає аналітик	Гр.6-гр.5	Гр.7-гр.5	Гр.6-гр.7
10. Вплив факторів використання власного капіталу на формування й динаміку змін ЧП	Рядок 1495 форми № 1-м (або № 1-мс) (середнє за період) (ВК0, ВК1)		Гр.5 / гр.1 (Крвк0)	Гр.6 / гр.2 (Крвк1)	Гр. 4 (ЧП0), 3 (ЧП1) рядок 2350 форми № 2-м (або № 2-мс)		Визначає аналітик	Гр.6-гр.5	Гр.7-гр.5	Гр.6-гр.7

Джерело: складено автором

впливу використання активів та власного капіталу застосовують середнє значення цих показників, враховуючи, що інформацію про обсяг активів та власного капіталу у балансі відображають на дату, а у формі 2 «Звіт про фінансові результати» чистий прибуток – інтервальний показник (тобто, його значення відображається за період).

Узагальнена методика застосування способу ланцюгових підстановок при дослідженні впливу основних факторів на формування та динаміку змін результативних показників таблиці 3 представлена в табл. 4.

Пропоновані для використання малими підприємствами у практичній площині їх діяльності детерміновані факторні моделі та методика застосування способу ланцюгових підстановок при дослідженні факторних впливів базуються на використанні реальної інформаційної бази і є зрозумілими для сприйняття.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Використання запропонованих детермінованих факторних моделей та методики застосування способу ланцюгових підстановок при дослідженні впливу основних факторів на формування й динаміку змін результативних показників малого підприємства сприятиме удосконаленню організації аналітичних робіт, поглибленому вивченню причинно-наслідкових взаємозв'язків, а отже й підвищенню ефективності управління, покращенню результатів діяльності таких суб'єктів господарювання у майбутньому. Перспективою подальших досліджень є розробка більш деталізованих детермінованих факторних моделей з виокремленням чинників другого, третього та наступних рівнів підлеглості, систематизація методичних підходів при здійсненні розрахунку факторних впливів у таких моделях.

Бібліографічний список:

1. Офіційний сайт державної служби статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення : 20.06.2020).
2. Баканов М. И., Шеремет А. Д. Теория экономического анализа : Учебник. 4е изд., доп. и перераб. Москва : Финансы и статистика, 2002. 416 с.
3. Економічний аналіз : навчальний посібник / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбаток та ін. ; За ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. Вид. 2ге, перероб. і доп. Київ : КНЕУ, 2003. 556 с.
4. Економічний аналіз: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит». / За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. Житомир : ПП «Рута», 2003. 680 с.
5. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз : навчальний посібник. Вид. 2. Київ : МАУП, 2001. 152 с.
6. Мних Є. В. Економічний аналіз : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2003. 412 с.
7. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : Навчальний посібник. – 3-тє вид., випр. і доп. Київ : «Знання», 2007. 668 с.
8. Гоголь Т. А. Особливості методики фінансового аналізу підприємств малого бізнесу. *Вісник Чернівецького державного технологічного університету*. 2013. № 2(66). С. 391-398.
9. Мадрига Г. М. Теоретичні підходи до аналізу факторів впливу на ефективність діяльності малих підприємств. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2012. № 739 : Менеджмент та підприємництво в Україні : етапи становлення і проблеми розвитку. С. 16-21.
10. Нестерова С. В., Делеган Є. Ю. Методологічні основи факторного аналізу у процесі оцінки фінансового стану підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Економіка*. 2010. Спецвип. 29. Ч.1. С. 241-244.
11. Чернюк Л. Г., Пєпа Т. В. Територіальний зріз та факторний аналіз розвитку малого підприємництва в Україні. *Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету*. 2010. № 3. С. 14-22.
12. Статистичний щорічник України за 2018 рік : Державна служба статистики України. Житомир : ТОВ «БУК-ДРУК», 2019. 482 с.

References:

1. Oficijnyj sajt derzhavnoji sluzhby statystyky Ukrajinny [Official site of the State Statistics Service of Ukraine]. Available at : <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed : 20 June 2020).
2. Bakanov M. I., Sheremet A. D. (2002) *Teoriya ekonomicheskogo analiza : Uchebnyk* [Theory of Economic Analysis : A Textbook]. Moscow : Finansy i statistika. (in Russian).
3. Boljukh M. A., Burchevskij V. Z., Ghorbatok M. I. (2003) *Ekonomichnyj analiz : navchalnyj posibnyk* [Economic analysis : educational tutorial] (edc. Chumachenko M. Gh.). Kyjiv : KNEU. (in Ukrainian).
4. *Ekonomichnyj analiz: navchalnyj posibnyk dlja studentiv vyshhykh navchalnykh zakladiv specialnosti 7.050106 «Oblik i audyt»* [Economic analysis : educational tutorial for students of higher educational institutions speciality 7.050106 "Accounting and Audit"] (2003). / (edc. F.F. Butynets). Zhytomyr : PP «Ruta». (in Ukrainian).
5. Izmajlova K. V. (2001) *Finansovyj analiz : navchalnyj posibnyk* [Financial analysis: educational tutorial]. Kyjiv : MAUP. (in Ukrainian).
6. Mnykh Je. V. (2003) *Ekonomichnyj analiz : pidruchnyk* [Economic analysis : textbook]. Kyjiv : Centr navchalnoji literatury. (in Ukrainian).
7. Savycjka Gh.V. (2007) *Ekonomichnyj analiz dijalnosti pidpryjemstva : Navchalnyj posibnyk* [Economic analysis of the enterprise : educational tutorial]. Kyjiv : «Znannja». (in Ukrainian).
8. Ghoghohlj T.A. (2013) *Osoblyvosti metodyky finansovogho analizu pidpryjemstv malogho biznesu* [Features of the methodology of financial analysis of small business]. *Visnyk Chernighivskogho derzhavnogho tekhnologichnogho universytetu*, no. 2(66), pp. 391-398.
9. Madrygha Gh.M. (2012) *Teoretychni pidkhody do analizu faktoriv vplyvu na efektyvnist dijalnosti malych pidpryjemstv* [Theoretical approaches to the analysis of factors influencing the efficiency of small enterprises]. *Visnyk Nacionalnogho universytetu «Lvivskija politehnika»*, no. 739 : *Menedzhment ta pidpryjemnyctvo v Ukrajinny : etapy stanovlennja i problemy rozvytku*, pp. 16-21.
10. Nesterova S. V., Deleghan Je. Ju. (2010) *Metodologichni osnovy faktornogho analizu u procesi ocinky finansovogho stanu pidpryjemstva* [Methodological bases of factor analysis in the process of assessing the financial condition of the enterprise]. *Naukovyj visnyk Uzghorodskagho nacionalnogho universytetu. Serija : Ekonomika*, vol. 29/1, pp. 241-244.
11. Chernjuk L. Gh., Pepa T. V. (2010) *Terytorijnyj zriz ta faktornyj analiz rozvytku malogho pidpryjemnyctva v Ukrajinny* [Territorial section and factor analysis of small business development in Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh pracj Vinnyckogho nacionalnogho aghramogho universytetu*, no. 3, pp. 14-22.
12. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrajinny (2019) Statystychnyj shhorichnyk Ukrajinny za 2018 rik* [Statistical Yearbook of Ukraine for 2018], Zhytomyr : TOV «BUK-DRUK».